

להזרזת נתן

גליון פ"ג (שנה ב') ◊ פרשת שלח ◊ חודש סיון שנת תשפ"ג לפ"ק

תורת נתן

פנינים מספרי "להורות נתן"

מדוע התפלל משה רבינו רק על יהושע

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְיְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון יְהוֹשֻׁעַ (יג טו). ברש"י התפלל

עליו יה יושיעך מצעת מרגלים. צ"ע אמאי התפלל זוקא עליו.

וי"ל עפ"י שכתב בתרגום יונתן וכדי חמא משה ענוותנותיה קרא משה להושע בן נון יהושע. וצ"ב מה ענין זה לענוותנותיה.

אולם חשש משה פן ע"י עניויותו של יהושע לא יתנגד לדעותיהם של המרגלים ויקבל דעתם כי לא ירצה לעמוד כנגדם, וע"כ הוסיף לו אות יו"ד לרמז שהתפלל עליו, וע"י התפלה שב אל הבחירה לקבל או לא לקבל דעתם, כי התפלה הועילה רק שלא יושפע מענותנותו, וכעין דאיתא בפוסקים (עין שו"ת חת"ס ח"ו סי' י"ד) דמותר ליתן שוחד לשופט גוי, דאין זה אלא שעי"י השוחד תסור שנאתו לישראל וישפטנו בצדק, אבל אין השוחד מועיל להטות משפטו שלא כדת.

כשאין בסביבת האדם צדיקים - העצה היא להתדבק בדרכי אבות

וַיַּעַל בְּנֵיב וַיָּבֵא עַד חֶבְרוֹן (ג טז). פירש"י כלב לבדו הלך לשם ונשתתח על קברי אבות שלא יהא ניסת לחבריו להיות בעצתם.

וי"ל עפ"י מה שכתב הרמב"ם (פ"ו מה' דעות) האדם נמשך בדעותיו אחר חבריו וסביבתו. והנה כשאין בסביבתו צדיקים, העצה היא להתדבק ולהתחבר בדרכי אבות, כי

אז האבות הם סביבו, ולמדנו זאת מכלב שכאשר ירא שלא יהא ניסת לחבריו נשתתח על קברי אבות שהתדבק בדרכיהם.

אם לשם שמים נתכוין מדוע היה זה גנות

וַיְהִי כִּי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקְּלֵשׁ עֵצִים כַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִת (טו, טז). וברש"י בגנותן של ישראל דבר הכתוב שלא שמרו אלא שבת ראשונה, ובשניה בא זה וחללה.

וצ"ע למ"ד (עין בתרגום יונתן, ובתוס' ב"ב ק"ט: בשם מדרש) מקושש לשם שמים נתכוין א"כ מה זה גנות.

וי"ל דמ"מ הוי גנות, דמדאיצטרך לחלל שבת כדי להראות שהמחלל הוא במיתה, משמע שהיה חשש שיתרמי מי שירצה לחלל שבת. וע"כ קאמר "גנותן של ישראל" ולא גנותו של המקושש, אבל של ישראל שהיה ביניהם שהיו חשודים על חלול שבת עד שהוצרך המקושש לעשות מעשה הזהירן.

ועפ"י א"ש המשך פרשת ציצית דנאמר בה וראיתם אותם וזכרתם את כל מצות ה' וגו', דהנה בפרשת מקושש חזינו שהוצרך לעשות עבירה לשמה כדי להזהירן מעבירה, אולם אין זה הרצון שיעשה עבירה לשמה, וע"כ אומר עצה אחרת להזהיר ולהזכיר קיום המצוות, והוא ע"י ציצית שע"י ראייתה יזכרו לקיים את כל מצוות ה', ולא יצטרכו לעבירה לשמה אלא ע"י מצוות ציצית לשמה יזכרו ג"כ קיום המצוות.

דבר בעתו

כ' סיון

אנו עומדים כעת סמוך ונראה ליום כ' בסיון שהוא יום תענית שנקבע בכל תפוצות ישראל בארצות הגולה, עקב הצרות והגזירות שהתרחשו בשנות ת"ח ות"ט, שגזרו הרשעים גזירות קשות על בני ישראל, ורבות יהודים וביניהם קהילות שלימות שהיו מלאות בחכמים וסופרים, מסרו את נפשם על קדושת השם באומץ ובגבורה. ובתוכם נהרג הגה"ק רבי שמשון אוסטרופליא ז"ע הי"ד. ולכן קבעו רבני הקהילות האחרות שביום כ' סיון שבו אירעו הצרות הגדולות ביותר, שיהיה יום תענית בכל תפוצות ישראל. והנה ברבות הימים נשתכחה התענית ביום כ' סיון, אבל אחרי שנות המלחמה חידשו את התענית במדינת הגר, וכיום ישנם הרבה מאחינו בית ישראל הנוהגים להתענות ביום זה.

בש"ס ברכות (א): פעם אחת גזרה מלכות הרשעה שלא יעסקו ישראל בתורה, בא פפוס בן יהודה ומצאו לרבי עקיבא שהיה מקהיל קהילות רבים ועוסק בתורה וכו', בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל והיה מקבל עליו עול מלכות שמים, אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן, אמר להם כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי מתי יבוא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו. בספרים מובא לפרש, שרבי עקיבא בכל יום בשעה שקרא קריאת שמע וקבל עליו עול מלכות שמים, התכין במחשבה לקדש שם שמים באהבה, אבל היה משתוקק ומצטער תמיד שהוא רק מכוין במחשבה לקדש שם שמים, ואינו זוכה לקדש שם שמים בפועל ובמעשה, ולכן אמר "כל ימי הייתי מצטער" מדוע אני יכול רק לכון על מצוות קידוש השם ולא לקיימה בפועל ממש, אבל כעת שזכיתי "שבא לידי" לקיים מצוה זו בפועל "לא אקיימנה", הרי להזדמנות זו הייתי מחכה ומצפה כל הימים לקיים המצוה בפועל.

שמעתי שבשעה שנכנסו הרשעים למדינת הגר בחודש אדר תש"ד, ומורי רבי הגה"צ רבי בנימין בערגער מבעלעז ז"ע הי"ד היה מתגורר בעיר נייפעסט הסמוכה לעיר הבירה פעסט, וביקשו התלמידים להצילו, על ידי שיבוא לעיר פעסט אשר שם יתכן שאפשר להנצל בנקל יותר, אבל הוא סירב ואמר להם דמצינו רבבי עקיבא שאמר "כל ימי הייתי מצטער מתי יבוא לידי ואקיימנו", ואני אע"ג שאיני בדרגת התנא האלקי רבי עקיבא שהוא היה יכול לומר כך, אבל מכל מקום עכשיו שבאמת הגיע לידי הזדמנות לקיים את המצוה הגדולה של קידוש השם, איני רוצה לברוח ממנה, ולבסוף הובל לאוישוויץ ונהרג על קידוש השם הי"ד.

זכות הצדיקים והקדושים שמסרו את נפשם על קדושת השם יגן בעדינו, ארץ אל תכסי דמם, יודע בגוים לעינינו נקמת דם עבדיך השפוך, ואנחנו עמו וצאן מרעייתך נודה לך לעולם לדור ודור נספר תהלתך, ונוכה לראות בישועתך של ישראל בביאת הגואל האמיתי במהרה בימינו אמן. (שיחה בפני תלמידי ישיבתנו הקדושה ביומא דהילולא - ט"ז סיון שנת תשס"ב)

שיח נתן

פנינים מספר "שיחות מלוא מלכה"

הגה"ק רבי יהודה אסאד זי"ע אבד"ק סערדאהעלי - בעמח"ס שו"ת יהודה יעלה

- כ"ג בסיון תרכ"ו

היה רב בעיר הגדולה לאלקים סערדאהעלי - בימי זקיני מון בעל "חתם סופר" זי"ע, והיה תלמידו המובהק של הגה"ק רבי מרדכי בנעט זי"ע אב"ד ניקלשבורג ורב המדינה בימים ההם. חיבר ס' שו"ת מהרי"א. בהקדמה כותב בנו הגאון רבי אהרן שמואל אסאד זי"ע, ששמע מאביו סיפר שמיד בעת בואו לניקלשבורג בימי בחרותו, ללמוד בישיבה הרמה של הגר"מ בנעט, נתפרסם שהוא בקי בחמש מאות דפי גפ"ת וראשונים בעל פה. רבו הגר"מ בנעט קירבו מאוד בימיו צדקו, והגר"י אסאד היה מתמיד מאוד בלימודו עד שכמעט לא שכב במיטה משבת לשבת, רק היה לומד בעמידה כל הלילה, ובנוסף לזה עוד היה לומד עם חמשים בחורים מהישיבה להיות להם לאחיעזר ולאחיסמן בקידום לימודם. [החידוש בזה הוא, כי בימים ההם היו זקוקים הבחורים הצעירים לבחור מנוגד שיעמוד על גביהם לסייע להם בלימוד, והוריהם של הבחורים הצעירים היו משלמים כסף מלא לאותו בחור שלימד את בניהם, אך הגר"י אסאד לא אבה לקחת ממנו עבור טרחתו זו, ועשה זאת בטוב לבו חיים אין כסף].

מדכסם של הבריות ומטבע הדברים, התקנאו בו חבריו לספסל הלימודים בישיבה, ולא יכלו לראות את הכבוד והקירוב שהוא זוכה לקבל תמידיו כסדרן מרוב הגדול, והרי כבר אמרו חז"ל (אבות פ"ד מ"א) הקנאה והתאוה והכבוד מוציאין את האדם מן העולם, וכתוצאה מכך הלכו הבחורים וכתבו מכתב לרבם הגר"מ בנעט, בו הם התלוננו על הגר"י אסאד שהוא עושה שלשה דברים רעים. א) היתכן שבחור צעיר לימים ללמוד חמשים בחורים מעצמו, הרי זהו זלזול חמור בראש הישיבה. ב) פעמים רבות הוא מתפלפל עם ראש הישיבה ומשיג את דבריו, ואין זה כבוד התורה הראוי. ג) הוא לומד תורת הנסתר כבר בבחורותו, והרי זה מיחזי כיוהרא. לקחו הבחורים את המכתב, והניחוהו על הגמרא של הגר"מ בנעט, כדי שיראהו בעת שיבוא לומר את השיעור בהיכל הישיבה. כשראה הגר"מ בנעט את המכתב על הגמרא, הביט על פני הבחורים להבחין מי כתב אותו, כי היה מוכמה להבחין בחממת הפרצוף. א"כ אמר להגר"י אסאד, שלא ידאג ולא יירא מפני המלעיגים עליו, כי הוא ישמור עליו מפני רעתם, ואח"כ אמר לכל הבחורים, מה שאמרתם שהוא לומד עם חמשים בחורים, מהיום והלאה אני מוסיף לו עוד חמשים בחורים שילמד אותם, מה שאמרתם שהוא משיג על החידושים שלי, אין בכך כלום, כי אם בחורים אחרים היו מביינים את דברי כמוהו גם הם היו משיגים על דברי, ומה שהוא לומד תורת הנסתר, אני נותן לו רשות על כך.

ובאמת הגר"י אסאד היה מקובל גדול ומפורסם, [ואף עם ק"ז החתם סופר זי"ע התכתב פעם בדברי קבלה, ראה בס' אגרות סופרים (כתבי חת"ס סי' י"ז) שכותב לרבינו סתרי תורה]. והיה משתמש הרבה בשמות הקדושים לפעול ישועות בקרב הארץ, ושמו התפרסם ויצא לפניו בכל הארצות לפועל ישועות שכל תפילותיו וברכותיו מתקיימות לפעול. בתחילת היה הגר"י אסאד רב בטיסמעניץ, ואחרי פטירתו מצאו בכתב ד קדשו שכותב לאחד ממקורביו, שהוא רוצה מאוד לשמש ברבנות בעיר סערדאהעלי והוא מתפלל ע"ז הרבה, כי סערדאהעלי היתה בימים ההם עיר חשובה מאוד, עיר מלא חכמים

המשך בעמוד הבא

ע"ד ששאל אם מותר למדוד את החום בשבת בכלי המיוחד לכך בחולה שאין בו סכנה.

בשו"ע או"ח (סי' ש"ו ס"ז) א"תא, מותר למדוד בשבת מדידה של מצוה, כגון למדוד אם יש במקוה מ' סאה ולמדוד אזור מי שהוא חולה וכו', דהוי מדידה של מצוה. וביאר באל"ה רבה, דמדידה רפואה היא ורפואת הגוף מצוה היא. וא"כ פשוט דמצד מדידה ליכא איסורא למדוד בשבת בכלי המיוחד לכך. ומה שהכסף חי הנמצא בתוך הזכוכית של הכלי עולה על ידי החום עד למספר מסויים, אין זה בגדר תקון מנא, כי אין הכלי נעשה חשוב ומתוקן יותר על ידי עליית כסף החי, ואינו אלא מעשה סימן בעלמא וש"י.

אולם לנער את המודד אחר תשמישו כדי שיוכל להשתמש בו פעם שניה, לכאורה איכא בזה משום תקון מנא, שעל ידי הניעור והורדת הכסף חי הוא מתקנו שיוכל להשתמש בו פעם אחרת. ובסי' חיי אדם (כלל מ"ד אות י"ט) כתב דאסור להעריך מורה שעות בשבת. ובסי' חזון איש (שבת סי' נ"א אות ט') כתב, דאע"ג דעוורך שעון הוא עשוי להתפרק וגם אין כאן חיבור פרקים כלל, מ"מ על ידי עריכתו הוא יוצר כח חדש בהמסובב שידחוק את האופנים שינועו כולם, והעמדתו על תכונתו זו היא בונה או מכה בפטיש עכ"ד. והנה בגדון דידן, אף על גב שהניעור והורדת הכסף חי אינו יוצר כח חדש, וכל זמן שלא יעמידהו על מקום חם יעמוד דומם, מכל מקום הרי העמידו על תכונתו ועשאו ראוי להשתמש בו. ובחזון איש שם כתב, שהמתלמד השחזת הסכין של שחיטה והעמידו את הסכין לשחוט בו, אף על גב שבדעתו לפוגמו יתיכף אחר השחיטה מ"מ חשיב בונה דבנין לשעה חשיב

בונה עיין שם. והנה העמדת כלי המדידה על מכונו ע"י הורדת הכסף חי, לא גרע מהעמדת סכין של שחיטה דאסורה הואיל והוא מעמידו על תכונתו ועושהו ראוי להשתמש בו. וכ"כ בחזון איש שם לענין הדלקת זרם האלקטרי דאיכא בה משום תקון מנא שמעמידו על תכונתו עיין שם. ובגדון דידן הרי איכא העמדה על תכונתו ואיכא משום תקון מנא.

ושוב ראיתי בס' שמירת שבת כהלכתה (פ"מ אות ב' הערה ז') שהתיר לנער את מודד החום כשבדעתו להשתמש בו עוד בו ביום, ולא חשיב כמתקן הואיל ורגילין לעשות כן תדיר, ואף להחזון איש נראה דהכא קיל טפי עיין שם. ולא ידענא אמאי בגדון דידן קיל מהמתלמד להעמיד סכין של שחיטה דחשוב בונה לדעת החזו"א ז"ל אף כשרוצה לפוגמו בו ביום. ולענ"ד קשה להקל מסברא בעלמא בלא ראייה ברורה במקום חשש חיוב חטאת, וכהא דגיטין (י"ט א) וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה וברש"י שם. וכעת ראיתי בשו"ת שבט הלוי (ה"א או"ח סי' ס"א אות כ') שכתב ג"כ שלנענע מודד חום כדי שיהא ראוי למדידה חוששני מאיסור מכה בפטיש עיין שם. והוא דברנו. ומ"מ בחולה שאין בו סכנה, יש מקום להתיר ליתן את המודד במים קרים או במקור ועי"ז להוריד את הכסף חי, דכיון דאין הירידה נעשית מיד אלא אחר זמן קצת, והרי כתב רש"י שבת (עד א) גבי האי מאן דעביד חביתא דהיכא דמאליה נגמרה מלאכתו בתנור ליכא משום מכה בפטיש עיין שם. וגם לענין בונה י"ל דהוי בגדר גרמא. ועיין בשו"ת להורות נתן (ח"ג סי' ח"י) משי"כ באריכות בדברי רש"י הנ"ל. והנלע"ז כתבתי.

(שו"ת להורות נתן - חלק ה סימן ט)

המשך "שיח נתן" מעמוד הקודם

סופרים ומקובלים, ואכן, תפילותיו התקבלו ברבות הימים, שלבסוף נבחר לכהן ברבנות בעיר זו ברוב פאר והדר, ובזכותו התרחבה העיר ושגשגה כגפן פורחת, ועד לאחרונה היתה עיר חשובה מאוד.

כבר הזכרתי כמה פעמים שזהו דבר חידוש, שהרי דרכו בקודש של זקני מרן בעל "חתם סופר" ז"ע, היתה שלא להביא דברי קבלה בשער בת רבים, אך בכל זאת ישנם כמה מקומות בודדים בספרי החת"ס שמזכיר בתוך דבריו מתורת הנסתר, כמו בתשובה לידיד נפשו הגה"ק רבי אפרים זלמן מרגליות ז"ע, להגה"ק בעל "ישמח משה" ז"ע מאוהעל, וגם אל הגה"ק רבי יהודה אסאד ז"ע ליתות ז"ע, והחידוש בזה הוא יותר, כי הגרא"ז מרגליות וה"ישמח משה" היו זקני הדור ובכל הארץ יצא קום כבעלי מופת וכגאוני עולם, לכן אין זה רבותא שהחת"ס התכתב עמהם בתורת הנסתר, אבל זה שהחת"ס כתב דברי קבלה להגרא"ז אסאד שהיה ממש צעיר לימים, זה מוכיח על גדולתו העצומה כבר בימי חורפו, ואם ראינו שהחת"ס הסכים לכתוב לו דברים טמירים ונעלמים כבר בגיל צעיר כזה, הרי בודאי החת"ס עמד לנכון על צדקותו ופרישותו הרבה.

מכתב התשובה שהחת"ס שלח להגרא"ז אסאד (אגרות סופרים מכתב י"ד) עוסק בענין שמות תפילין, ובתוך הדברים נכנס החת"ס לענין תפילה בציבור. בפשטות ידוע שתפילה בציבור היא שכל הציבור מתפללים תפילת שמונה עשרה בלחש, ואח"כ שליח הציבור חוזר התפילה בקול רם והקהל עונים אמן אחר ברכותיו. אך שם מחדש החת"ס שתפילה בציבור אמיתית היא רק כאשר אחד מוציא עשרה ויותר ידי חובתם בתפילה, והם עצמם אינם מתפללים כלל ועיקר, ולא כמו שאנו נוהגים כיום שכל אחד מתפלל לעצמו תפילת שמונה עשרה בלחש, שזו לא נקראת תפילה בציבור, רק עניינה היא כמו שנהגו בזמן תכמינו זכרונם לברכה, שרק היחיד הוציא את הרבים ידי חובתם בתפילה ובשאר מצוות. והנה דברי החת"ס מקורם טהור כבר במג"א (סי' תרפ"ט סק"י) שכתב, שמצוה דרבים היא רק בעת שהיחיד מוציא את הרבים בקריאת המגילה או בתקיעת שופר, אבל כאשר עשרה אנשים מניחים תפילין אין זה מצוה דרבים. הגם שבזמן הזה כל יחיד מתפלל לעצמו, והש"ך אינו זוכר בכל פעם להוציא את הרבים ידי חובתם בתפילתו, אך מכל מקום זוהי תפילה בציבור כדברי החת"ס.

בענין זה יש גם בשו"ת "אגרות משה" (או"ח ח"ג סי' ט') להגאון המפורסם רבי משה פיינשטיין ז"ע, שמפקפק בדבר ודעתו נוטה שהחת"ס לא כתב את הדברים האלו. אך באמת החת"ס אכן כתב את הדברים, שהרי הם נמצאים בכתב יד קדשו, ומה שמקשה הגר"מ פיינשטיין

ז"ע שאין יתכן שחזרת הש"ך יתחשב לתפילה בציבור, יש להביא סייעתא לדברי החת"ס מהרמב"ם שכותב שעיקר תפילה בציבור היא מה שהש"ך מוציא את הרבים, ופליאה גדולה היא על ה"אגרות משה" שנשמט ממנו דברי הרמב"ם. ברור שכיום אי אפשר לומר לא להתפלל בכלל ורק הש"ך יוציא ידי חובתו את השומעים, כי כבר התקינו חז"ל שכל אחד יתפלל ג' תפילות במשך היום, וגם ברוב הפעמים הש"ך אינו זוכר להוציא את הרבים בתפילתו, וזה הסומך על הש"ך שיוציאו ידי חובתו, נמצא קרח ומכאן ומכאן. [ראה מה שכתבנו בזה בשו"ת "להורות נתן" (ח"ג סי' ג) בארוכה, ואין כאן מקומו].

הגרא"ז אסאד התכתב בדברי הלכה עם כל גדולי דורו, הגה"ק רבי שלמה קלוגר ז"ע מבראד, הגה"ק רבי יוסף שאול נאטנאהן ז"ע בעל "שואל ומשיב", ועוד רבים מגדולי ישראל בעת ההיא. אחרי פטירתו בשנת תרכ"ו רצה בנו הגאון רבי אהרן שמואל אסאד ז"ע להדפיס את ספרו, ונסע ללעמבערג אשר שם היה בית דפוס גדול וידוע, וכיון שכבר היה בלעמבערג, נכנס אל הגה"ק רבי יוסף שאול נאטנאהן ז"ע לבקש הסכמה. הגרא"ז אסאד רצה בתחילה לקרוא את שם הספר "תשו" מהר"א", אבל ה"שואל ומשיב" אמר לו שיותר טוב שיתן שם ממש "יהודה יעלה", ולכן החליט הגרא"ז לקרוא את הספר בשתי השמות.

והנה בעניי לא ירדתי לסוף דעתו של ה"שואל ומשיב" שלא הסכים לקרוא שם הספר בראשי תיבות של שם המחבר, הרי ישנם ספרים רבים ששמו נקרא על שם ראשי תיבות של המחבר, ובראשם רבותינו הראשונים ז"ל, פירוש רש"י, חידושי הרמב"ן, חידושי הרשב"א, חידושי הר"ן, ועוד, אך יתכן שה"שואל ומשיב" סבר שרק הראשונים שלא הדפיסו את חיבוריהם בימי חייהם, רק הם עשו כן, אבל אצל האחרונים לא מצינו שנהגו ככה [ולת שו"ת מהר"ש"ם שנכדו הדפיס את הספר בחייו], כמו הש"ך שקרא את ספרו על שם שפתי כהן, או הט"ז על שם ט"ורי ז"הב. לאחרונה כבר הדפיסו כמה ספרים עם שמות המחברים בלי כינוי או קיצור, דוגמת תשו" זקני רשכבה"ג מרן רבינו עקיבא איגר ז"ע, ודעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד ובלבד שיוכיחו לבו לשמים. בנו כותב שאביו השאיר אחריו ספרים על כל הש"ס, והדפיסו ממנו רק עמ"ס כתובות, וכותב שרצה גם להדפיס עמ"ס גיטין, אבל לא היה לו ממון להוצאות ההדפסה, ובעוה"ר מן הסתם נאבדו החיבורים בצוק העתים.

(מוצש"ק מברכין תמוז שנת תשס"ט)

יפה נדרשת

הטעם לתפילת כלב על קברי אבות להינצל מעצת מרגלים

ישראל כתרי מינייהו, נמצא שהעולה מחו"ל לארץ ישראל מתעלה במדרגתו, וכמו כן כלב כשהלך לארץ ישראל נתעלה במדרגתו ונעשה גדול מחבירו, ומיילא דגם יצרו נעשה גדול. ברם מכיון שהיה בארץ ישראל, א"כ לעומת יצרו הגדול שהסיתו להלכד בעצת מרגלים, היתה לו גם גדלות מצד יצרו הטוב שהגיעה אליו כשעלה לארץ ישראל, וגדלות זו של היצר הטוב הצילתו מעצתם. אבל כשיחזור לחוץ לארץ למדבר, הרי שם יאבד מעלת גדלות דארץ ישראל, ואילו היצר הרע הגדול שנתדבק אליו בארץ ישראל נשאר כמקודם וכחתם סופר הנ"ל. על כן חשש כלב דאע"ג שבהיות בארץ ישראל ידע להנצל מעצת מרגלים, אבל כשיחזור למדבר לחוץ לארץ לא יוכל להתגבר על עצת מרגלים, כי במדרגתו הפחותה שבחו"ל לא יאה בכחו להתגבר על היצר הגדול שנתדבק אליו בארץ ישראל, ולכן נשתחש על קברי אבות והתפלל שגם בחזרתו לחו"ל יתגבר על היצר הרע הגדול שנלווה אליו בארץ ישראל.

ועילו בנגב ויבוא עד חברון (יג - כג). פירש"י כלב לבדו הלך שם ונשתטח על קברי אבות שלא יאה ניסת לחבריו להיות בעצתם עכ"ד. ויש להקשות דאם כלב הבין שצריך להתפלל כדי שלא להיות ניסת בעצת חבריו, א"כ משמע שידע שעצת חבריו אינה הוגנת, וא"כ בזה עצמו כבר ניצל מעצתם, ומה היה הצורך להתפלל.

וי"ל דאמרו חז"ל בסוכה (נב). כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו. והחתם סופר ז"ל בחי' פסחים (מ"ט): הביא מרובו הגאון ר' מענדלי ליליג ז"ל, לפרש עפ"ז אמרם (פסחים מ"ט): תלמיד חכם ששנה ופירש מן התורה גרוע מכולם, דתלמיד חכם שלמד תורה נעשה יצרו גדול שהרי הוא גדול מחבירו, אלא שמכיון שלומד תורה הנה תורתו מגיני ומצלי מיצרו הרע, אבל כשפירש מן התורה הנה היצירה הגדול נשאר אצלו ואין תורה שתגן עליו, ולכן קשה מכולם עכ"ד. והנה אמרו חז"ל בכתובות (ע"ה) חד מינן כי סליק לארץ